

УДК 7.012 (091)

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ "ДИЗАЙН"

Н.С. Дзогій, аспірант*

Розглянуто поняття "дизайн" та складено хронологічну таблицю. Висвітлено різні концепції науковців з цього питання.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Мистецтво дизайну зародилось задовго до його офіційного визнання як самостійної професії, чи напрямів окремих професій, утворених як синтез мистецтва з технікою. Виходячи з цього ми вирішили простежити хронологічно-історичний розвиток поняття "дизайн", та проаналізувати визначені науковцями аспекти з даного поняття.

Аналіз досліджень і публікацій. Літературні джерела, де розкриваються основні поняття дизайну, описується його історія, специфіка і основні методи дизайнерської проектно-художньої діяльності, роль дизайну в сучасній проектно-художній культурі в цілому, дають можливість визначити основоположників цього поняття.

В.Л. Глазичев — доктор мистецтвознавства, професор, визнаний фахівець з організації та розвитку міського середовища, історії та теорії проектування, автор понад трьох десятків книг і сотень статей та інтерв'ю по міській екології та архітектурі, соціальних проблемах великих міст, дизайну і освітній політиці у своїй монографії "Про дизайн" показав

історію розвитку зарубіжного дизайну та його теоретичну основу [20].

Дослідження дизайну в українській науці представлено сьогодні працями Ю. Білодіда [27], В. Даниленка [26], Ю. Легенького [29], П. Татіївський [32], І. Рижова [31], О. Хмельовського [30].

Необхідно підкреслити, що в Україні немає чіткого визначення існуючих та бажаних напрямів дизайну. Вивчення стану цього виду діяльності, визначення пріоритетних проблем та питань, а отже, і завдань, що стоять перед дизайнерами, є проблемою державного значення [7].

Наукові видання ХХ ст. по-різному тлумачать поняття "дизайн" з додаванням йому нових відтінків. Вони віддзеркалюють різні аспекти визначення "дизайн", роздивляючись його кожен раз по-новому, оскільки дизайн невпинно вдосконалюється і випереджає науково-технічний прогрес, даючи цим стимул розвитку новим технологіям. У зв'язку з цим, на сьогодні центральна проблема — це теоретичне узагальнення різних наукових концепцій визначення цього терміну.

*Науковий керівник — кандидат педагогічних наук Т.Ф. Мельничук.

Мета статті – розглянути основні аспекти тлумачення поняття "дизайн", провести історичну хронологію зміни значення поняття, проаналізувавши, як воно змінилося і що вплинуло на зміни.

Виклад основного матеріалу. Поняття "дизайн" змінювало своє значення з плином часу і розвитком науково-технічного забезпечення. Початок історії дизайну досі не можуть точно визначити, оскільки вчені не дійшли згоди, щодо часу його виникнення. Одні дослідники [36–40] вважають, що історія дизайну розпочалася від шліфованих знарядь кам'яного віку, інші – що від технічних проєктів Леонардо да Вінчі. Деякі автори вважають, що дизайн виник на початку ХХ сторіччя як реакція на стихійне формування візуальних і функціональних властивостей предметного середовища ще [20, 33, 41, 42], або – від практично-мистецьких експериментів школи "Баухауза" [16]. Цю школу створив у 1919 р. німецький архітектор В. Гропіусом, який розробив єдину систему освіти для художників-конструкторів Німеччини і Росії. Деякі проєкти "Баухауза" було втілено у виробництво. Баухаузівці намагалися поєднати мистецтво з промисловістю, створити цілісне художнє середовище в результаті виховання універсально-розвинутої людини, що виступає незалежним індивідом у промисловості. Школа "Баухауз" проіснувала до 1933 р., започаткувавши і розвинувши так званий промисловий дизайн [35]. Діяльність школи вплинула на становлення художнього конструювання, також вона виступила ідейною течією проти комерційного дизайну.

Сучасний світ неможливо уявити без дизайну. Дизайн сьогодні – це провідна технологія у створенні будь-яких речей – від літаків та суден до побутових приладів і модельного одягу. Оскільки кожна людина хоче користуватися приваб-

ливими, естетично досконалими речами, дизайнер повинен докласти чимало зусиль, щоб вони були гарними. Однак краса не головне в дизайні, – є три основні принципи, яких повинен дотримуватись дизайнер при створенні свого "продукту". Це функціональність (корисність), технічність (надійність) та естетичність (краса).

Англійський письменник, мистецтвознавець, поборник соціальних реформ Джон Рескін щодо трьох принципів дизайну відзначав: "Те, що створюється поспішно, вмирає також поспішно; те, що коштує всього дешевше, у підсумку виявляється найдорожчим", – зафіксувавши в даному висловлюванні зв'язок між функціональністю, технічністю та естетичністю. Розробку даних принципів здійснив Г. Земпер, який у праці "Стиль у технічних та тектонічних мистецтвах", або "Практична естетика" сформулював фундаментальний закон дизайну: *"Форма предмета повинна залежати від його функції у людській практиці, матеріалу виготовлення та технології виробництва, а також визначатися рівнем соціально-історичного розвитку суспільства"*.

Слово "дизайн", англійською мовою "design" походить від італійського "disegno", що означає не тільки креслення, малюнок, а й включає в себе всю роботу художника, за винятком станкового мистецтва. Деякі джерела вказують на те, що слово "design" означає de+signum (десигнат – "знак", "позначення", що посилає до об'єкту, що заміщається ним, денотату), тобто, зовнішній, уловлюваний відчуттями малюнок глибоко закладеного змісту. У оксфордському словнику наведено дослідження історичної хронології сучасного поняття "дизайн": 1548 р. – "мета, інтенція"; 1593 р. – "план у думці того, що буде зроблено"; 1638 р. – "план будівництва"; 1697 р. – "зробити попередній начерк для конструювання чого-небудь". Як бачимо,

що чим ближче до нашого часу, тим словарне значення цього слова стає конкретнішим, отже, вужчим, а зміст діяльності, визначений цим словом, навпаки, стає все більш "розмитим".

Англійський художник Генрі Кола в 1845 р. винайшов термін "художня промисловість" ("Art Manufactures"), що означає, за його словами, "витончене мистецтво або краса, прикладені до механічного виробництва". З 1849 по 1852 р. Генрі Кола видавав "Журнал дизайну" ("Journal of Design"), звертаючи увагу на прибутковість і комерційну цінність проектів.

Створена в 1957 році Міжнародна рада організації з художнього конструювання (ICSID – International Council of Societies of Industrial Design) у 1969 році прийняла розгорнуте визначення терміну "дизайн" – творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні риси виробу, але головним чином ті структурні і функціональні взаємозв'язки, які перетворюють виріб на єдине ціле як з точки зору споживача, так і з погляду виробника [6]. Таке визначення терміну було запропоноване італійським дизайнером, живописцем, педагогом, автором статей і книг з питань теорії культури і дизайну – Томасом Мальдонадо.

Т. Мальдонадо досліджував роль і місце дизайнера, характер професії, можливості та обмеження, а також висвітлював наукові методології дизайну як професійне вирішення проблем. Всі його праці побудовані на розгляді дизайну в різних аспектах: професійних (з середини дизайну), світоглядних (дизайн розглядається і оцінюється ззовні). Т. Мальдонадо ставить питання про відповідальність дизайнера як фахівця, покликаного вирішувати проблеми: "У більшості випадків дизайнер хоче ставити і вирішувати проблеми для користі людини,

але часто він змушений ставити і вирішувати проблеми на шкоду людині". У питаннях наукової методології дизайну і відповідальності дизайнера містяться протиріччя позиції Т. Мальдонадо – рішення першого питання залежить від рішення другого, а це рішення в свою чергу неминуче призводить до неможливості створення "хорошого дизайну" в існуючих на Заході соціально-економічних умовах. Констатуючи, що конфлікти, розбіжності і відсутність взаєморозуміння є характерними для повсякденного існування дизайну, Т. Мальдонадо стверджує, що це "...наслідок незрілості професії, яка не визначила своїх власних кордонів". Він вважає, що "...наше суспільство не задовольняється тим, що робить з кожного твору мистецтва товар. Воно хоче, щоб кожен товар був твором мистецтва" [цит. за 20].

У XIX ст. посилюлися тенденції еkleктизму у розвитку декоративно-прикладного мистецтва. У другій половині цього ж століття, поряд з побутуванням продукції народного художнього промислу, декоративно-ужиткове мистецтво перейшло на промислову основу. А з першої чверті XX ст. у світі поширилось поняття дизайну [27].

Слово "design" означає не тільки "задум", але й "намір", тобто передбачає інтригу, що припускає непрямі шляхи досягнення мети [11]. Дизайнеру не достатньо бути універсалом високого класу, йому необхідно любити свою справу, відчувати її тонкощі та вміти використовувати сучасні тенденції і віяння.

Дизайнер впливає на людей створеними речами, середовищем, знаками. Об'єктами дизайну є і матеріальний, і духовний світ; і жива, і нежива природа В. Сидоренко вважає, що дизайн – це універсальний метод розв'язання завдань у різних видах людської діяльності [25].

Засновники перших дизайнерських

шкіл Вальтер Гропіус, Ласло Моголі-Надь стверджували, що метою дизайну є людина, а не предмет. Очевидно, недостатньою є вузько прагматична мета – впорядкування предметного світу, забезпечення легкого і зручного користування речами і механізмами, естетичний вплив на довкілля. Необхідно розглядати дизайн як діяльність, у процесі якої формується інтегрована особистість – природовідповідна "міра усіх речей" предметного світу. Універсальність дизайну забезпечується використанням узагальнених, універсальних методів [32].

Опрацювавши наукові видання, ми змогли скласти таблицю, в якій висвітлили

основні тлумачення поняття "дизайн", а також розмістили їх в хронологічно-історичному порядку згідно років публікацій.

Президент Національної академії дизайну В.Л. Глазичев [20] дав перелік визначень терміну "дизайн" відомих вчених-дизайнерів:

1) Гербер Мід визначає дизайн як вищу форму мистецтва, як незалежну професію, вільну від вузькоспеціалізованого професіоналізму, прирівнюючи об'єкти дизайну до продуктів абстрактного мистецтва у графіці й пластиці;

2) Джон Глоаг дотримується прагматичного погляду на дизайн, оцінюючи

Таблиця. Основні аспекти тлумачення поняття «дизайн» в хронологічно-історичному порядку

Автор або джерело	Зміст поняття
Оксфордський словник 1548 р. 1593 р. 1638 р. 1697 р.	«мета, інтенція»; «план у думці того, що буде зроблено»; «план будівництва»; «зробити попередній начерк для конструювання чогось».
Т. Мальдонадо – італійський дизайнер, живописець, педагог, автор статей і книг з питань теорії культури і дизайну (виступ на конгресі ICSID у Брюгге), 1969 р.	«Дизайн – це творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають зовнішні якості виробу, але головним чином ті структурні і функціональні взаємозв'язки, які перетворюють виріб на єдине ціле, як з погляду споживача, так і виробника» [6].
Г. Мінервін – російський вчений і педагог, який працював в області теорії архітектури і дизайну, доктор мистецтвознавства, професор, засновник нової архітектурної професії «архітектор-дизайнер» (докторська дисертація), 1975 р.	«Дизайн – формування гармонійного предметного середовища, яке задовольняє матеріальні та духовні потреби людини» [5].
Словник іншомовних слів за редакцією О.С. Мельничука, 1977 р.	«Дизайн» (від англ. «design» – проектувати, креслити, задумати, а також проект, план, рисунок) – вид діяльності, пов'язаний з проектуванням предметного світу. Фахівці з дизайну (дизайнери) розробляють зразки раціональної побудови предметного середовища, вивчають естетичні властивості промислових виробів тощо. Замість терміна «дизайн» часто вживається: «художнє конструювання», «технічна естетика» [10].

<p>П.Е. Шпара – народний архітектор України, професор, президент Національного Союзу архітекторів України, дійсний член Української Академії мистецтв та Академії архітектури, 1984 р.</p>	<p>«Дизайн – творча діяльність, метою якої є формування гармонійного предметного середовища, що повинно задовольняти матеріальні та духовні потреби людини» [2].</p>
<p>В.І. Марголін – доктор технічних наук, професор, 1990 р.</p>	<p>«Дизайн – це проектна діяльність, зумовлена об'єднанням наукових принципів з художніми в проектному образі, що створює ефект, недосяжний в будь-якому іншому проектуванні. Схожа діяльність може поширюватися на будь-яку зі сфер життєдіяльності» [3].</p>
<p>М.С. Каган – відомий петербурзький вчений, філософ, культуролог, 1991 р.</p>	<p>«Дизайн – це інноваційна діяльність не через свій проблемний характер, а через постійну новизну завдання, вирішення якого вимагає інтеграції різноманітних видів діяльності» [4].</p>
<p>Мішель А. Картер – спеціаліст від Інформаційного Агентства США, що працювала в 1995 р. в Російсько-Американському Інформаційному Прес-Центрі в Москві, закінчила факультет журналістики в Університеті Міссурі, протягом 1995 р. Мішель Картер їздила по Росії, проводячи семінари по газетному дизайну для редакторів регіональних газет, 1995 р.</p>	<p>«Дизайн – это процесс, а не продукт, и он должен быть незаметным» [34].</p>
<p>Г.Н. Лола – доктор філософських наук, професор кафедри дизайну факультету мистецтв Санкт-Петербурзького державного університету, член Спільки Дизайнерів Росії, 1998р.</p>	<p>«Ставлення до світу в контексті двох станів – те, що в ньому вже є, і те, що в ньому може стати. Дизайн – і діяльність, і продукт цієї діяльності; як діяльність дизайн – перманентний стан «контурів людського буття», а як продукт – його «оновлені смисли» [23].</p>
<p>С.М. Михайлов – кандидат архітектури, професор, декан факультету дизайну Казанського державного архітектурно-будівельного університету, 1999 р.</p>	<p>«Дизайн – це не тільки «здум», але й «намір», тобто якась «інтрига», що припускає непрямі шляхи досягнення мети, а це означає, що не обходиться без певної частки хитрощів розуму» [11].</p>
<p>М.Б. Павлова – доктор педагогічних наук, один з провідних спеціалістів у світі з проектного методу в технологічній освіті, 2000 р.</p>	<p>«Дизайн – процес, який включає проектування та виготовлення, спрямований на адаптацію технології до потреб людини, на з'єднання краси та функції» [8].</p>
<p>М. Воронова – кандидат історичних наук, доктор мистецтвознавства, професор, член Спільки художників СРСР, Спільки дизайнерів СРСР, член Комісії з Державних премій Росії у відділенні дизайн, 2001 р.</p>	<p>«Проектування окремих промислових зразків, завдяки чому вони стають привабливі, зручні та раціональні. Промисловими зразками автор вважає не лише побутові речі, а й архітектурне середовище, промисловий центр, галузь реклами тощо. Інформаційні образи речей, знакові системи, візуальна інформація спрямовані на пробудження емоційної реакції людини» [18].</p>
<p>О. Фіголь – викладач кафедри рисунку Львівської національної академії мистецтв, 2002 р.</p>	<p>«Дизайн – це самостійний напрям проектно-творчої діяльності з притаманними йому атрибутами: історією, теорією, практикою» [15].</p>

<p>В.С. Калашник – доктор філологічних наук, професор (тлумачний словник з української мови), 2002 р.</p>	<p>«Дизайн – це: 1) художнє конструювання виробів, проектування естетичного вигляду виробів промисловості; 2) відповідна галузь мистецтва і наукового знання, технічна естетика» [17].</p>
<p>А. Кравченко (словник «Культура і культурологія»), 2003 р.</p>	<p>«Дизайн – це та практика, що вимагає від професійного органічного сполучення образних і системних засад, що вносять у реальність нові соціокультурні змісти. Практично цей термін позначає різні види проектної діяльності. Відтак головним призначенням дизайну стає формування гармонізованих стереотипів житлово-побутової, виробничої та соціально-культурної сфер життя людини і суспільства» [19].</p>
<p>І.А. Розенсон – викладач Петербурзького державного університету культури і мистецтва, член Спілки дизайнерів Росії, автор багатьох публікацій, розробник дизайн-програм розвитку складних об'єктів соціально-культурного призначення, 2004 р.</p>	<p>«Дизайн – професійна діяльність, а також і результат цієї діяльності, тобто її кінцевий продукт/продукція. Проектна практика, що вимагає від професійного мислення органічного поєднання образного і системного, що вносить в реальність новий соціокультурний зміст. Культурне явище, у багатьох відношеннях маргінальне, імедіативне і суміжне» [12].</p>
<p>В.Я. Даниленко – доктор мистецтвознавства, професор, ректор ХДАДМ, 2005 р.</p>	<p>«Дизайном нині у більшості випадків вважається вестернізована художньо-проектна діяльність на ґрунті високих технологій західного походження. Водночас вестернізація художньо-технічної культури всього світу має поверховий характер. Захід не спроможний вторгнутися в архетипи інших культурно-цивілізаційних конгломератів настільки, щоб докорінно змінити їх, уподібнивши собі. Це положення розповсюджується і на сферу дизайнерської діяльності» [26].</p>
<p>М.Я. Куленко – скульптор, 2006 р.</p>	<p>«Дизайн (від англ. «проекувати, креслити, проєкт, план, малюнок») вид діяльності, пов'язаний із проектуванням предметного середовища. Дизайн – це різновид художньопроектної діяльності, що поєднує принципи зручності, економічності та краси. Іновачія обов'язкова форма існування дизайну, це засіб для вирішення проблем. Створюючи красиві речі, необхідно знати, що краса – вища форма доцільності, гармонії з навколишнім світом» [13].</p>
<p>Сучасний тлумачний словник української мови, 2007 р.</p>	<p>«Художнє конструювання предметів проектування, естетичного вигляду промислових виробів; оформлення інтер'єрів» [24].</p>

<p>І.С. Рижова – доктор філософських наук, професор кафедри дизайну Запорізького національного технічного університету, 2008 р.</p>	<p>«Дизайн – специфічний соціокультурний феномен, що являє собою проектну, творчо-перетворюючу діяльність, спрямовану на предметне середовище родового буття людини з метою формування гармонійного відношення людини до природи, світу і самої себе, яка спирається на відповідні когнітивні компетенції щодо взаємоугодження несуміжних, утилітарно-прагматичних та екзистенційно-антропологічних вимірів предметного світу людського буття» [31].</p>
<p>А.М. Пасічний, 2008 р.</p>	<p>«Дизайн – особлива сфера діяльності фахівця, що складається з інженерно-художньої та науково-організаційної розробки матеріального середовища людини. У специфічному значенні дизайн – художнє проектування предметів і естетичного образу промислових виробів, естетичне та функціональне упорядкування довкілля людини. Дизайн присутній у таких галузях художньої творчості, як: проектування, моделювання, промислова естетика, реклама тощо» [14].</p>
<p>Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2009 р.</p>	<p>«Дизайн – художнє конструювання та оформлення речей (знарядь праці, промислової продукції та інтер'єру). Мистецтво дизайну – художньо-конструкторська діяльність, спрямована на створення нових видів і типів виробів, які відповідали б вимогам суспільства (корисності, зручності в експлуатації, краси тощо). Відповідна галузь мистецтва і наукового знання; технічна естетика» [1].</p>

його комерційний бік як результат "ефективного поєднання тренувальної яви і практичної майстерності", визначаючи дизайн як службу у промисловому виробництві;

3) Ешфорд декларує програмну відмови від етичних і естетичних основ в дизайнерській діяльності, крім мети задоволення очікувань масового споживача; єдина мета дизайну – отримання виробництвом прибутку через ефективний збут товару; це не прикладне мистецтво і не абстрактна формотворчість, не ерзац мистецтво, це – просто нове явище культури;

4) Джордж Нельсон вважає дизайн обслуговуючою, позбавленою героїзації професією в умовах цивілізації суперкомфорту, але одночасно і внутрішньовільною творчою діяльністю, засобом професійного самовираження художни-

ка у сучасному світі, особливою формою масового мистецтва;

5) Раймонд Лоуї, видатний американський дизайнер, сформував програму американського дизайну, в контексті якої дає визначення дизайну, як того, що примушує "частіше всього дзвонити в магазині касу", це сприяло тому, що дизайн виконує комерційну роль, заохочуючи споживачів купувати нові речі в умовах масового виробництва і масового споживання.

На сьогодні з'явився новий вид дизайну – *комерційний*, який послуговується, перш за все, створенню споживачької цінності товару, оскільки дизайнери почали виробляти якісно нові товари завдяки смаку, знанню ринку, освіті, рекламі [21, 22]. Р. Лоуї є одним з найвідоміших дизайнерів світу і піонером комер-

ційного дизайну.

Розглядаючи різні визначення і авторські концепції терміну "дизайн", ми можемо зробити висновок, що в усі часи поняття включає в себе головний аспект – проектну діяльність. Отже, дизайн будь-якої сфери діяльності не може існувати без проекту. Кожен дизайнерський задум – це проект, який буде реалізовуватися в життя. Цікавий факт, що навіть в англomовній Біблії часів Реформації у фразі "Спочатку Бог створив небо та землю" стоїть слово "designed". Отже, Світ був "спроєктований" Творцем [9].

Ознайомившись з сучасною літературою, можемо побачити, що спроби визначення дизайну тривають. Однак не дивлячись на велику кількість визначень дизайну, що існують у сучасній літературній мові, а також у наукових працях, практично всі автори посилаються, в першу чергу, на визначення, прийняте у 1964 році на міжнародному семінарі дизайнерів у Бельгії: "Дизайн – це творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають зовнішні якості виробу, але головним чином ті структурні і функціональні взаємозв'язки, які перетворюють виріб на єдине ціле, як з погляду споживача, так і виробника" [6]. Це визначення показує, що дизайн є особливою творчою діяльністю, що відрізняється від традиційних.

Одним із важливих моментів під час визначення суті дизайну є питання про його співвідношення з іншими видами мистецтва, про те, як він може входити у сферу художньої творчості. Досить часто дизайн означає діяльність художників у промисловості, значно частіше – продукцію цієї діяльності (предмет або система речей), іноді – галузь організації діяльності, взяту як ціле. В деяких випадках дизайн трактується значно ширше і виходить далеко за межі діяльності ху-

дожника з вирішення завдань промислового виробництва.

Часто виникала думка, що дизайн, на відміну від художньої творчості, пов'язаний тільки із серійними формами і промисловою обробкою. Ми знаємо, що це було тоді, коли нову професію хотіли відділити від ремесла, основаного на примітивному виробництві, і від прикладного мистецтва, де важливим є унікальність окремих вирішень. Однак у практиці дизайнерів можна зустріти не тільки серійний виріб. Вони працюють над формою і конструкцією унікальних технічних приладів для фізичних лабораторій, освоєння космосу. А також складних виробів, що виконують вручну, з мінімальним застосуванням промислової обробки (виконання унікального дизайну). Цим самим дизайнер закладає ідею, яку необхідно реалізувати в життя і чим неймовірніша ідея, тим спосіб її реалізації складніший, а часом і неможливий. Ми бачимо, що дизайн йде в ногу з науково-технічним прогресом, швидкий темп розвитку дизайну дає можливість вдосконалюватися і розвиватися науковим досягненням і технологіям. Дизайнер розробляє зразки раціональної побудови середовища, з тим, щоб людину оточували зручні, естетично привабливі і ексклюзивні речі, предмети і ландшафт. Професія дизайнера синтезує в собі декілька окремих професій: художника, архітектора, психолога, менеджера, фахівця з комп'ютерної графіки і навіть маркетолога. Функції різних фахівців дизайнер виконує в залежності від етапу роботи.

Дуже часто в науковій літературі до поняття дизайн застосовуються такі словосполучення, як "художнє проектування", "художнє конструювання", "технічна естетика". Багато хто спирається на думку, що технічна естетика є теоретичною основою дизайну.

Ознайомившись з працею О. Фіголь "Історія зародження і розвитку дизайну", зрозуміло, що немає сенсу сперечатися з приводу того, куди віднести дизайн — до мистецтва чи техніки, адже дизайн є самостійним напрямом проектно-творчої діяльності з такими притаманними йому атрибутами, як історія, теорія, практика [15].

Всесвітньо відомий американський дизайнер і педагог В. Папенек виклав свої бачення дизайну в книзі "Дизайн для реального світу", в якій описує завдання та роль дизайнера в сучасному світі, етику дизайну, нові принципи і методи проектування, а також дизайн як універсальний вид людської діяльності, інтегруючи в своїй праці різні знання, вибудовуючи нову систему підготовки дизайнерів. В. Папенек стверджує, що всі люди — дизайнери.

Все, що ми робимо, практично завжди є дизайном, адже людині властиво проектувати в будь-якій діяльності [28].

Висновки

Поняття "дизайн" — це самостійний напрям проектно-творчої діяльності з своїм історичним розвитком, теоретичним обґрунтуванням, практичним впровадженням, який інтенсивно розвивається в різних аспектах діяльності і з кожним роком розширює свої можливості. У сучасному світі неможливо уявити будь-яку сферу життя без використання дизайнерських ідей.

Вивчення історії виникнення та етапів розвитку дизайну, вивчення його методів та форм — тема невичерпана і потребує подальших досліджень.

Література

1. Дизайн // Великий тлумачний словник сучасної української мови: Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — Ірпінь: ВТФ Перун, 2009. — С. 294.
2. Шпара П. Е. Техническая эстетика и основы художественного конструирования. — К.: Вища школа, 1984. — 200 с.
3. Марголин В. И. Наука в дизайн-образовании: невостребованные ресурсы // Техническая эстетика, 1990. — № 2. — С. 19–20.
4. Каган М. С. Новое слово в теории дизайна. — М.: Техническая эстетика, 1991. — 48 с.
5. Минервин Г.Б. Архитектура промышленных форм: Автореф. дис. ... д-ра техн. Наук. — М., 1975.
6. Краткая стенография семинара в Брюге. — М.: ВНИИТЭ, 1964. — 30 с.
7. Криволапов, М. Дизайн і технології в системі неперервної освіти // Пластичне мистецтво. — 2002. — № 1. — С. 31–32.
8. Павлова, М. Б. Концепция дизайна и ее влияние на формирование образовательной области "Технология": Сб. тр. конф. — М.: Педагогика, 2000. — 310 с.
9. Трегуб Н. Методи архітектури та дизайну: розмежування та інтеграція // Молода мистецька наука України: збірник статей / Харків: ХДАДМ, 2009. — 200 с.
10. Дизайн. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. — К.: Головна редакція УРЕ, 1977. — С. 209.
11. Михайлов С.М., Кулєєва Л. Основы дизайна. — Казань: Новое Знание, 1999. — 240 с.
12. Розенсон, И. А. Основы теории дизайна: Учебник для вузов. — Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2004. — 218 с.
13. Куленко, М. Я. Основы графического дизайна: Підручник. — К.: Кондор, 2006. — 492 с.
14. Пасічний А. М. Дизайн. Образотворче мистецтво: Словник-довідник. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2008. — С. 51.
15. Фіголь, О. Історія зародження і розвитку дизайну // Пластичне мистецтво. — № 1. — 2002. — С. 41.
16. Новиков Л. Художественное проектирование в системе дизайна // Декоративное искусство СССР. — 1972. — № 8.

17. Тлумачний словник української мови / З а ред. В.С. Калашника. – Х.: Прапор, 2002. – С. 529, С. 634.
18. Воронов Н.В. Очерки истории отечественного дизайна. – М.: МГХПУ, 1997. – 191 с.
19. Культура и культурология: Словарь / Под ред. А.И. Кравченка. – М., 2003.
20. Глазычев В.Л. О дизайне (Очерки по теории и практике дизайна на Западе). – М.: Искусство. – 1970. – 192 с.
21. Переверзев Л.Б., Антонов Р.О. Анализ опыта зарубежного дизайна. – М.: ВНИИТЭ, 1974. – Вып. 7. – 117 с.
22. Фудоров М.В. Дизайн и бизнес: Как создать конкурентоспособный товар. – М.: ВНИИТЭ, 1997. – 124 с.
23. Лола Г.Н. Дизайн. Опыт метафизической транскрипции. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1998. – 263 с.
24. Сучасний тлумачний словник української мови / За заг. ред. В.В. Дубічинського. – Х. : Школа, 2006. – 827 с.
25. Сидоренко В. Ф. Генезис проектной культуры // Вопросы философии. – 1984. – № 10. – С. 86–99.
26. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: Монографія. – Х.: ХДАДМ: Колорит, 2005. – 243 с.
27. Білодід Ю.М., Поліщук О.П. Основи дизайну: Навчальний посібник. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2004. – 236 с.
28. Папенек В. Дизайн для реального мира: Пер. с англ. – М.: Издатель Д. Аронов, 2004. – 416 с.
29. Легенький Ю.Г. Український модерн. – К.: НМАУ, 2004. – 304 с.
30. Хмельовський О. Вступ у дизайн. Основи проектування систем життя: Курс лекцій. – Луцьк: ЛДТУ, 2002. – 208 с.
31. Рижова І.С. Дизайн як фактор гармонізації відносин суспільства і особистості: методологічні засади: Автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03. – К., 2008. – 32 с.
32. Татіївський П.М. Особливості становлення та перспективи розвитку дизайну в Україні: Автореф. дис. ... канд. техн. наук: 05.01.03. – К., 2002. – 25 с.
33. Лазарев Е.Н. Дизайн машин. – Л.: Машиностроение, 1988. – 254 с.
34. Мишель А. Картер Современный дизайн газет. – М., 1995.
35. Баригашевич А.А., Мельников А.Р. Основы художественного конструирования. – Минск: Высшая школа. – 1978. – 214 с.
36. Белов А.А., Гвоздев Е.М. История дизайна: Лекции. – СПб.: Образование, 1993. – 76 с.
37. Виноградова И.П. Основы дизайна. – Карагевск: КЧГПУ, 1999. – 93 с.
38. Даниленко В.Я. Дизайн: Підручник для студ. вищих навч. закл., які навч. за спец. "Дизайн". – Х.: Вид-во ХДАДМ, 2003. – 320 с.
39. Ковешникова Н.А. Дизайн: история и теория. – М.: Омега. – Л, 2005. – 224 с.
40. Мосорова Н.Н. Философия дизайна: Учеб. Пособие. – Екатеринбург, Урал. гос. архит. худож. акад., 1999. – 173 с.
41. Безмоздин Л.Н. В мире дизайна. – Ташкент: Фан, 1990. – 311 с.
42. Кантор К.М. Правда о дизайне. Дизайн в контексте культуры доперестроичного тридцатилетия 1955–1985. История и теория. – М.: АНИР, 1996. – 288 с.

АННОТАЦІЯ

Дзюгій Н.С. Генезис понятия "дизайн" // Биоресурсы и природопользование. – 2013. – 5, № 3–4. – С. 163–172.

Рассмотрено понятие "дизайн" и составлена хронологическая таблица. Изложены различные концепции ученых по этому вопросу.

SUMMARY

N. Dzogij. Genesis of the concept "design" // Biological Resources and Nature Management. – 2013. – 5, № 3–4. – P. 163–173.

The concept "design" was examined and it is structured in a chronological table. Different conceptions of scientists were regarded on the subject.